

hatósággal való együttműködés keretében próbálják felismertetni a bevándorlókkal, hogy a könyvtár számukra alapvető fontosságú helyszín, akár a nyelvtanulás, akár az óhazával való kapcsolattartás, akár a kulturális hagyományok őrzése és ápolása, akár a befogadó ország kultúrájának megismerése szempontjából. A közkönyvtárak ismert szolgáltatási típusai – úgy mint a nyitott tanulási központ, közösségi központ (segítség, tanácsadás is), kulturális kávéház, információállomás (mint a benzinkút) – rugalmasak és nyitottak, ezért kiválóan alkalmasak a speciális igényű bevándorló közösségek felkarolására és befogadására. A könyvtárak a szükségletüknek megfelelő anyagokat biztosítanak számukra (például kétnyelvű gyermekanyagokat, jogi és közérdekű információkat, audiovizuális anyagokat), nekik szóló szolgáltatásaik is sokrétűek, a személyes tanácsadástól a kulturális események szervezésén, az internet-használat, az anyanyelvű szövegszerkesztés (speciális betűk, billentyűzetek) lehetőségének biztosításán, a szükséges nyelveken működtetett weboldalakon át a fordítási szolgáltatásokig, a többnyelvű teauruszok összeállításáig, az ICT nyújtotta valamennyi lehetőség felhasználásáig.

A mesébe illő szolgáltatás-repertoár csak speciálisan kiválogatott és felkészített munkatársakkal oldható meg, akik közül többen rendelkeznek a szükséges kisebbségi nyelvek ismeretével. De nemcsak a különböző közösségek nyelvét értik, hanem ismerik irodalmukat, kultúrájukat is, megfelelő anyagokat tudnak számukra beszerezni, feldolgozni és szolgáltatni, s megfelelően felkészültek a személyes kapcsolattartás meglehetősen nehéz és szokatlan formáira is. Gyakorta az egyes kisebbségi, bevándorló csoportok tagjai közül választanak a könyvtárak kapcsolattartó személyt, nem ritkán még könyvtárost is.

A társadalmi befogadás elősegítésének legjobb és legérdekesebb európai könyvtári gyakorlatáról jelentetett meg a Könyvtári Intézet egy füzetet az EuroTéka sorozatában *Esélyteremtés könyvtári eszközökkel* címen, melyben *Feimer Ágnes* kitűnő szakirodalmi szemléje különösen részletesen tekint ki az európai nyelvi, etnikai kisebbségek könyvtári ellátásának kérdéseire. Az Európai Unió tagjaként a lehetőségek tanulmányozását és a felkészülést a könyvtári területen is meg kell kezdenünk, még

akkor is, ha egyelőre nincs kézzelfogható közelségben a probléma. (*Bartos Éva*)

(A konferencián elhangzott másik két előadás összefoglalását következő számunkban közöljük. – a szerk.)

**„...használd ezt a könyvtárat...
a haza tisztességére és oltalmára,
magad és mások hasznára.”**

Tudomány és kutatás a Klimo Könyvtárban

A Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának konferenciája

A Pécsi Tudományegyetem Központi Könyvtára közvetlen jogelődjének tekinthető a Klimo György pécsi püspök (1751–1777) által 1774-ben Magyarországon elsőként nyilvánossá tett Püspöki Könyvtár. A gyűjteményt 1923-ig a pécsi megyéspüspökök gyarapították, így a jelenlegi állomány megközelíti a 35 ezer kötetet. Már a XVIII. században is azzal a céllal alapult a könyvtár, hogy az „újraalapítandó” egyetem tudományos és kutatási céljait kielégítse, ám az álom megvalósulásáig csaknem másfél évszázadnak kellett elteltie.

A gyűjtemény ma az egyetemi könyvtár különgyűjteményeinek legnagyobbika, s hűen az eredeti funkciójához, ma is a tudományos kutatások céljait igyekszik szolgálni. A pécsi Egyetemi Könyvtár mindenkori vezetése nagy figyel-

met fordított és fordít a Klimó-gyűjtemény ápolására, a könyvtár történetének, valamint a könyvtárban található egyéb kultúrtörténeti kincseknek a kutatására, feltárására. Ezen céllal rendezte meg először 2001. szeptember 28-án a *Klimó Könyvtár a tudományos kutatások szolgálatában* című tudományos szimpóziumát, amelyen az egyetem oktatói, valamint a könyvtár kutatói mutathatták be a gyűjteményben végzett kutatásaik eredményeit.

E hagyomány folytatásaként rendeztük meg 2006. szeptember 26-án az elindított konferenciasorozat második – és reményeink szerint nem utolsó – tudományos ülését „...*használd ezt a könyvtárat... a haza tisztességére és oltalmára, magad és mások hasznára*” – *Tudomány és kutatás a Klimó Könyvtárban* címmel, mintegy előkészítve a 2007-es Klimó-évre, Klimó György halálának 230. évfordulójára. Meghívott előadók között egyetemi oktatók és doktoranduszok mellett egyetemi hallgatók, valamint „külsős” tudományos kutatók is szerepeltek.

A tudományos szimpózium az egyetemi könyvtár főigazgatója, *Fischerné Dárdai Ágnes* köszöntőjével vette kezdetét. Ezt követte a tudományos ülés védnökeinek, *Mayer Mihály* megyéspüspöknek és *Lénárd Lászlónak*, az egyetem rektorának megnyitó beszéde. Mindhárman hangsúlyozták az egyetemi könyvtárnak a tudományos életben betöltött fontos szerepét, amely mintegy létjogosultságot biztosít az universitas számára.

A konferencia levezető elnöki posztját *Somos Róbert*, a Bölcsészettudományi Kar dékánja vállalta el, aki a 2001-es konferencián előadóként mutatta be kutatási eredményeit.

be az alapító püspököt, Klimó Györgyöt. A bibliotéka ugyanis már a kezdetektől fogva könyvgyűjteménye mellett más muzeális gyűjtemények gondozását és gyarapítását is magára vállalta, így az éremgyűjteményét is. A közel háromezer darabot számláló gyűjtemény a római kortól a XVIII. századig bezáróan tartalmazott aranyból, ezüstből, bronzból, rézből és egyéb fémből készült pénzeket, közöttük jó néhány kuriózumot is. Helytörténészünk ezután a püspöki bibliotéka numizmatikai szakirodalmának gazdagságát méltat-

ta, felhívva a figyelmet a tudományos körökben is máig ismeretlen munkákra.

Fischerné Dárdai Ágnes főigazgató, tankönyvkutató kiváló expozéjában a hajdani Püspöki Könyvtár XVIII–XIX. századi magyar nyelvű tankönyveit mutatta be tematikusan. Előljáróban a tankönyvnek mint kordokumentumnak az értelmezését hallhattuk, majd a legfontosabb tudományágakra vonatkozó kötetek bemutatása következett. A vizsgált anyagból kiemelve részletesen elemezte azokat a munkákat, amelyek az idő előrehaladásával mind inkább szem előtt tartották az életkori sajátosságokat, a befogadható tudásanyag strukturáltságát. Az élvezetes előadás közben az érdeklődő közönség megpróbálhatott „XIX. századi fejjel” kivonni, hallhatott moralizáló tanmeséket, megtudhatta a matematikai szakszavak, köztük a kör szavunk Dugonics András révén való kialakulásának történetét.

Balra: a konferencia fővédnökei, Mayer Mihály megyéspüspök és Lénárd László rektor, fent: Rayman János, Fischerné Dárdai Ágnes

Hartvig Gabriella, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszékének egyetemi docense mutatta be kutatási eredményeit, a Klimó Könyvtár 1799-ig

nyomatásban megjelent angolszász munkáinak többoldalú vizsgálatát vállalta magára. Kayser Albert katalógusából kiindulva határozta meg a gyűjtemény angol vonatkozású köteteinek sorát. Ezek mindössze két százalékát teszik ki a püspöki gyűjteménynek, ám mégis érdekes lehet beszerzésük tudatosságának folyamata. A könyvtári rendszerben használatos Egyetemes Tizedes Osztályozás révén az előadó a tematizálást is elvégezte, így ismertté vált, hogy a kollekciónak döntő részben a teológia és az alkalmazott tudományok munkáiban bővelkedik, s fontos még a szépirodalmi és a nyelvészeti anyaga. Az angol irodalomra jeleseinek főbb munkáit kiemelve vált igazán markánsná a püspöki könyvtár irodalomtörténetileg is jelentős angolszász anyaga.

A szusszanásnyi kávészünet után ismét egy újabb tudományterület kiváló kutatója avatta be vizsgálatának eredményeibe a hallgatóságot. *Danku György*, az Országos Széchényi Könyvtár térképésze hosszú évek

kutatásai révén került kapcsolatba a Klimó-gyűjtemény Danckerts-térképeivel. A több generációs, amszterdami származású térképkészítő család munkáit több mint két évszázadon keresztül vásárolták előszeretettel az európai államokban. A nemzeti könyvtár újkori térképekkel foglalkozó munkatársa előadása első részében bemutatta a *Süimeghy Zoltánnal*, a Szegedi Tudományegyetem oktatójával kidolgozott újszerű kormeghatározási módszerét, majd ennek fényében kísérletet tett a pécsi atlasz datálására is. Ezen több szempontú megfigyeléseken alapuló vizsgálat révén leszűkítve 1718 és 1726 közé tehető a hetvenöt lapos mappa készítése ideje.

Ezt követően a Klimó Könyvtár könyvtárosa, a Modernkori Történeti Tanszék PhD-hallgatója, *Pohánka Éva* a gyűjtemény egyik érdekes, nem mellékesen Klimó György

püspöknek ajánlott kolligátum-kötetéből kiindulva adott számot kutatási eredményeiről. Annak igyekezett utánajárni, hogy miként különíthető el a gyűjtőmunka kettős szerzősége. A New York-i, a vatikáni, valamint az európai könyvtárak katalógusainak leírását összehasonlítva a Klimó Könyvtár adataival azt a tényt állapította meg, hogy nincs két egyforma leírás a rendszerben. A szerzőség tisztázására levéltári, valamint másodlagos források felhasználásával került sor, s a folyamat egy új címleírás felajánlásával zárult. Az előadás során újabb adatokkal bővültek a hallgatóság Klimó-családról való ismeretei is.

A délelőtt záró akkordjaként *Tengely Adrienn*, a Csorba Győző Megyei Könyvtár könyvtárosa, a Modernkori Történeti Tanszék PhD-hallgatója a XX.

századi pécsi egyházi személyeknek a nőkérdésről vallott nézeteit ismertette. Martinovich Sándor jezsuita szerzetes a nők történelmi szerepvállalását elemezve arra a feltételezésre jutott, hogy a felvilágosodás idején bomlott meg az egyensúly a férfi és a női szerepek között, ekkor ugyanis az emancipáció révén a nők az anyaság hivatásától eltávolodva egyenjogúságuknak adtak hangot. Ez a kereszténység alapjait is megingató mozgalom olyan erkölcsi lazuláshoz vezetett, amely határozott állami fellépést igényelt.

A délutáni ülés első beszámolója szokatlan módon kettős előadást jelentett: oktató és hallgató közös kutatási eredményeit mutatta be. *Jankovits László*, a Bölcsészettudományi Kar Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének vezetője és

tanítványa, *Vass Éva Tiinde* magyar szakos hallgató Kölesy Vince Károly, pécsi illetőségű mezőgazdasági szakíró Nemzeti Plutarkusának Janus Pannoniusról szóló fejeze-

tének „hív” forrásait gyűjtötte össze. Ebben a művében Kölesy a humanista pécsi püspök mellett Magyarország további száznegy neves személyiségének életrajzát vetette papírra és jelentette meg négy kötetben. Vass Éva ismertette a szerző életrajzát és munkásságát, az összehasonlító kutatás eredményeit a Pécsen megtalálható nyomtatott források alapján pedig Jankovits László mutatta be.

Őket követte *Csóka-Jaksa Helga*, aki szintén a Klimó Könyvtár könyvtárosa, valamint a Modernkori Történelmi Tanszék PhD-hallgatója. Előadásában összefoglalta a pécsi egészségügy XVIII–XIX. századi történetét, majd Patkovics Józsefnek, Pécs város tiszti főorvosának az életpályáját mutatta be. A köztisztelőben álló pécsi orvos még életében a Pécsi Püspöki Könyvtárra hagyta kéziratot betegnaplóit, orvosi szakkönyveit, egyéb köteteket. A jelentős adományozó könyvtárát a szakirodalom mintegy ezer kötetre becsüli, bejegyzései alapján háromszáznolcvannyolcat lehetett azonosítani. Könyvtárának rekonstrukciója révén új információk birtokába juthatott a hallgatóság: egyrészt annak tematikai, másrészt nyelvi összetételéről. Érdekes olvasmánytörténelmi

adalékként szolgálhat a vizsgálat egy XIX. századi magán szakkönyvtár összetételéről.

A szimpózium utolsó előtti előadója a könyvrestaurálás rejtelseibe engedett betekintést. *Kirics Márta*, a Baranya Megyei Levéltár könyv- és papírrestaurátora a Klimó-gyűjtemény két jeles, kötésében is kuriózumnak számító munkáját mutatta be. Az egyik Melanchton 1538-ban kiadott két munkáját foglalta magában, a másik pedig XVI. századi szlovén nyelvű szentbeszéd pergamenkötésű gyűjteménye volt. Mindkettő azon szempontból számított különlegesnek, hogy a kötetstáblái alól XV–XVI. századbeli nyomtatványtöredékek és kéziratos pergamenek kerültek elő. A Melanchton-művek német reneszánsz kötetművészetének (az egyházatyák képeinek vaknyomásos díszítéseivel gazdagon ellátott) bőrkötését, valamint a kéziratos pergamembe kötött szlovén kötet új kötését a restaurálás előtti, a munkafolyamatok alatti és kész állapotában tekinthette meg fotódokumentációkon végigkísérve az érdeklődő közönség.

A konferencia zárásaként, szakítva a tudományos ülések „verbális” előadássorozatával, kuriózumként a Hírös Pannóniai Régi Zenei Együttes *Boldog az olyan ember az Istenben* című előadása csendült fel. Az együttes így mutatta be a Klimó Könyvtárban található XVII–XVIII. századi zsolnárokat. A hegedűvel, furulyával, lanttal, dobokkal kísért énekszámok között az együttes vezetője, *Békési-Marton Csaba* mesélt a zsolnárkönyvek kutatásának problémáiról, valamint az énekek kialakulásának történetéről.

A sikeres konferencia után az egyetemi könyvtár – eleget téve hosszú távú céljainak – továbbra is igyekezni fog, hogy szélesebb kutatói rétegben népszerűsítse a Klimó Könyvtár gazdag anyagát, mintegy kedvet csinálva a régi könyves vizsgálódásokhoz. A könyvtár ehhez szakszerű könyvtárosi segítséggel igyekszik hozzájárulni. Ezek teszik élő, nyilvános gyűjteménnyé a hajdani Püspöki Könyvtárat, olyanná, amilyenek az alapítója és későbbi gyarapítói megálmodták, a helyé, amely mottójává emelheti az 1774-es használati szabályzatának mondatát: „*Gazdagabban távozz, térj vissza gyakrabban!*”

Pohánka Éva

